

Рецензия
на научните публикации на доцент д-р Пламен Димитров Митев,
единствен кандидат на обявения конкурс за професор по професионално
направление 2.2 История и археология /История на Българското
възраждане/

Доцент д-р Пламен Митев се явява на конкурса за професор със значителна по обем научна продукция – две монографии, 25 студии, статии и научни съобщения, четири учебни пособия и пет научни рецензии. Научните изследвания на кандидата са насочени предимно в две основни направления. Едното е социално-икономическото развитие в българските земи на Османската империя през 18 и първата половина на 19 век, а другото – национално революционното движение през Възраждането. Извън посочените тематични области, той е автор на още редица други изследвания, посветени на отделни въпроси от същата епоха, но с по ограничен обхват и разнообразна тематика. Всичките му публикации са в рамките на профила на обявения конкурс.

Научното творчество на Пламен Митев засяга съществени теми и проблеми с важно научно значение. Трудовете му са изградени върху изключително богата документална основа. Авторът добросъвестно и компетентно използва огромно количество исторически източници както и натрупаната литература по третираната проблематика. Неговите изследвания имат оригинален характер с богато аргументирани и добре обосновани становища. Особено силно впечатление прави критичното отношение на П. Митев към съществуващите преднамерени идеологически или романтични трактовки на редица исторически явления, събития и личности. В това отношение той проявява похвална научна дързост като се противопоставя на отдавна вкоренени предубеждения в нашата историография. Неговата интерпретация на историческия процес е с подчертан стремеж към максимална обективност, без да се доверява на авторитетни учени и без да се плаши от реномето на големите личности и от сакралността на събитията.

Характерна особеност в творчеството на П. Митев е неговата изключителна прецизност при анализа на историческите документи. Прецизност, която понякога стига до педантизъм. Неговият изследователски анализ често прилича на съдебно следствие, което навлиза до най-тънки детайли и подробности в уточняването на нещата. В публикациите му често се открояват публицистичните способности на автора.

Кои са по-съществените научни приноси на кандидата?

П. Митев изяснява редица важни въпроси, свързани с първите кълнове на пазарното

стопанство в нашите земи през 18 век. Благодарение на неговите изследвания малко познатият 18 век стана по-ясен. Той изяснява какви са мащабите на търговската дейност в условията на Османската империя, държавната регламентация на тази дейност, системата на централизираните държавни доставки като своеобразна част от търговската дейност; изяснява функциите на търговските институции – еснафите и различните видове сдружения, организацията и технологията на търговските сделки, обликът и ролята на търговския дюкян, седмичният градски пазар, чаршията, безистенът и панаирът. Изяснява се също цялата търговска инфраструктура в българските земи, като се прави опит за уточняване на ефективността ѝ по отношение степента на нейната сигурност, скоростта на търговския обмен и транспортните разходи. Подробно се очертава организацията на търговската дейност и се персонифицират нейните осъществители. В този смисъл се разглежда ролята на еснафската търговска институция като опора на господстващата административно-правна монополна система. Същевременно се проследява нейното разрушаване под напора на все по-растящата стоково-парична циркулация. Убедително е показана водещата роля на търговията, в чиято сфера най-напред се зараждат новите буржоазно-капиталистически елементи. Във връзка с това се изяснява процесът на търговската модернизация – появата и развитието на кредитната система, менителницата, търговската асигнация, мострената търговия, лихвения процент и други подобни атрибути, съпътстващи зараждането на пазарно стопанство.

Важно значение имат също научните приноси на П. Митев за проучването на различни моменти от национално-революционното движение през 60те и 70те години на 19 век. Тук той навлиза в многократно изследвана твърде сложна и дискуссионна историческа материя. Точно в тази проблематика Митев проявява нетърпимост спрямо някои утвърдени в историографията на Възраждането шаблонизирани становища, които се дължат главно на емоционално-романтични и идейно-политически пристрастия на различните автори. В това отношение той проявява присъщата му педантична прецизност при анализа и интерпретацията на общо взето познати неща. В своите публикации по тази проблематика Митев систематизира конкретните заслуги на редица възрожденски дейци, между които се открояват Никола Палаузов, Васил Левски, Любен Каравелов, Христо Ботев, Ангел Кънчев, Георги Бенковски, Панайот Хитов, Филип Тотю и др. Същевременно се проследява еволюцията в развитието на политическите идеи през 50те – 70те години на 19 век в контекста на общобалканските и общоевропейските отношения.

В редица публикации П. Митев обстойно изяснява известния конфликт между Хр. Ботев и Л. Каравелов, като на този фон обосновава мнението си, че през 1875 г. се създава

нова политическа формация – Български революционен комитет /БРК/, оглавяван от Христо Ботев. Във връзка с това е направена цялостна систематизация на съществуващата твърде фрагментарна документална информация по темата, разпръсната в многобройни издания и архивни фондове. Същевременно са коригирани и уточнени много неща, свързани с идентификацията на отделни дейци и идейно политическата мотивация на участниците в национално-революционното движение през разглеждания период. Фактологическите приноси на П. Митев в това отношение имат безспорно голяма научна стойност. Значението им се състои в това, че ще помогнат за по-нататъшното изясняване на спорните въпроси по третираната проблематика. Макар изразените становища от П. Митев да изглеждат аргументирани, те не винаги са достатъчно убедителни и приемливи. Трудно ми е, например, да възприема твърдението, че през 1875 г. Ботев създава нова структура на българската революционна емиграция в Румъния, а още по-малко мога да се съглася, че този комитет се създава чрез нелегитимни и нелоялни действия на Ботев срещу Л. Каравелов и БРЦК. В разсъжденията на П. Митев по този въпрос се забелязва някакъв странен стремеж да брани Каравелов от упреците на неговите съратници. Това създава впечатление за излишно противопоставяне на лидерите на българското революционно движение. Струва ми се, че разногласията в становищата и действията на Ботев, Левски, Каравелов и другите дейци са нещо съвсем естествено, особено при тогавашните екстремални политически обстоятелства. Няма нищо чудно, че те са спорели по различни въпроси. По-важното е, че мотивите за техните становища и действия са винаги проникнати според личните им разбираня от благородни намерения с оглед интересите на българската освободителна кауза. А до колко техните становища и действия са били оправдани и ефективни е друг въпрос, който се изяснява от конкретния развой на събитията в хода на историческия процес. В този смисъл смятам, че никакви упреци срещу Каравелов изобщо не са в състояние да засенчат неговия безспорен авторитет като крупна фигура в Българското национално възраждане.

Приносно значение имат също изследванията на П. Митев за контактите на българското възрожденско общество със САЩ. Като съавтор на обемистата монография „Докосвания до Америка /19 – началото на 20 век/, той очертава предисторията на протестантската пропаганда на Балканите. Изследването е изградено върху множество автентични документални източници. В него авторът посочва основните канали за разпространението на протестантските идеи в българските земи. Митев изтъква приноса на американските мисионери за модернизацията на българското общество. Изследването съдържа обобщена картина за мрежата на мисионерските станции, на протестантските училища и на евангелистките общности в българските земи през епохата на Възраждането.

Специално се изяснява печатната пропаганда, осъществявана от американските мисионери, като се изтъква и тяхната роля за популяризирането на българската освободителна кауза в САЩ.

В своето научно творчество П. Митев прави изненадващи отклонения от главните направления на изследователската си дейност. Изследователските му проучвания се простират фактически върху цялата възрожденска епоха, обхващайки разнообразни теми и проблеми. Интерес предизвикват например изучаването на влашкия етнически компонент в Пещерско, опитът за изясняване на личностните портрети на османските владетели през 18 век, за ролята на Зографския манастир през епохата на Възраждането. Важни фактологически приноси се съдържат също в публикациите на П. Митев за Освободителната война през 1877-1878 г., за въстанието през 1850 г. в Северозападна България, за борбата за църковна независимост и създаването на Българската екзархия, за участието на българите в търговското изложение във Виена през 1873 г., за търговското братство в Нежин, за ролята на вестник „Цариградски вестник“ през годините на Кримската война, за българските периодични издания в Браила през Възраждането и пр. Широкият и разнообразен тематичен обхват в творчеството на П. Митев е показател за неговата солидна ерудиция като учен – историк с висока степен на професионална квалификация.

Дългогодишната преподавателска дейност на П. Митев му дава възможност да се изяви успешно и като автор на учебни пособия. Той е съавтор на три учебника по история за средните училища в частта им за Българското възраждане, а също на университетски лекционен курс за обучение на студенти по история на Възраждането.

Посочените научни приноси в цялостното научно творчество на Пламен Димитров Митев ми дават достатъчно основания да предложа избирането му за професор по история на Българското възраждане.

София, 18.03.2013 г.

Академик Константин Косев